

Datum 2021-06-29
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2021/0307
Ert diarienummer U2021/01369
Handläggare Romina Ramos

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över betänkande Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11)

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) är positiv till utredningens bedömningar och förslag gällande aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.

- MFD ställer sig bakom intentionerna i samtliga förslag och bedömningar som lämnas i kapitel 6 – 7.
- MFD tillstyrker samtliga förslag och bedömningar som lämnas i kapitel 8 – 10.
- MFD har inga synpunkter på förslag och bedömningar som lämnas i kapitel 11 – 12.

MFD önskar också lämna några kommentarer i anslutning till några av förslagen.

Myndighetens synpunkter

Myndigheten för delaktighet delar utredningens bedömningar och förslag gällande stöd- och elevhälsoarbetet. Det gäller till exempel förslagen att elevhälsan genom ett förtydligt uppdrag ska bli mer hälsofrämjande och förebyggande, och att elevhälsan ska bli mer effektiv genom bättre verktyg, stöd och uppföljning. Ett bra stöd- och elevhälsoarbete är avgörande för att

elever ska kunna lära och utvecklas mot utbildningens mål utifrån sin fulla potential.

Studier visar att utbildningsnivån är lägre bland personer med funktionsnedsättning än bland övrig befolkning. Det finns olika anledningar till detta, men några skäl är att särskilda stödinsatser sätts in för sent och att många elever med funktionsnedsättning känner sig otrygga i skolan. Otryggheten kan bero på mobbning och kränkningar men även på dålig studiemiljö som påverkar deras inläring negativt.¹ Här kan bland annat ett strategiskt och systematiskt elevhälsoarbete spela en viktig roll. Att kunna genomföra och fullfölja en utbildning är avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt ut delaktiga i samhället och få jämlika levnadsvillkor.

MFD är även positiv till utredningens bedömningar och förslag för att stärka kvaliteten i utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. MFD ser särskilt positivt på förslag om att införa garantin för tidiga stödinsatser även i särskolan samt att främja flexibiliteten mellan särskolan och övriga skolan.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning är en av de grupper som möter störst hinder för att etablera sig på arbetsmarknaden efter avslutade gymnasiestudier.² Särskolans arv från att ha varit en del av vård- och omsorgssystemet bidrar till att förväntningar och mål inom skolan inte alltid fokuserar på kunskapsutveckling eller till att rusta individen för ett successivt ökande ansvarstagande och självbestämmande.

Det kan också konstateras att integrationen mellan elever i särskolan och grund-/gymnasieskolan inte har skett i så stor utsträckning som har varit önskvärt. Denna brist på integration innebär att den socialiseringsträning som skolan har i uppdrag att erbjuda inte naturligt sker mellan elever i särskolan och elever i grund- och gymnasieskolan.

För att bryta dessa mönster har skolan en viktig roll att tidigt ge elever med intellektuell funktionsnedsättning förutsättningar att nå kunskapskraven och tillräckliga kunskaper för att klara framtida studier och arbetsliv.

¹ Myndigheten för delaktighet (2020) Skapa en trygg skola.

² Arvidsson (2016) Sysselsättning och social rättvisa - En nationell registerstudie om 12 269 unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning.

Förslagen i kapitel 6, Analys och förslag för ett förstärkt stöd- och elevhälsoarbete

MFD **ställer sig bakom intentionerna** i samtliga förslag och bedömningar som lämnas i kapitel 6.

- Förslag 6.4.1 Krav på specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan.
- Förslag 6.4.2 Förbättrade möjligheter till vidareutbildning till specialpedagog och speciallärare.
- Förslag 6.4.3 Följa utvecklingen av utbildningsbakgrund bland kuratorer inom elevhälsan.
- Förslag 6.5.1 Förlängning av statsbidrag för Specialpedagogik för lärande.
- Bedömning 6.5.2 Bättre stöd för förebyggande och hälsofrämjande arbete.
- Bedömning 6.5.3 Bättre kunskap om vårdgivaransvaret.
- Förslag 6.6.1 Kunskapssammanställningar om elevhälsa och stöd
- Förslag 6.6.2 Stöd för utredning om särskilt stöd.

Att elevhälsan ska bli mer strategisk och effektiv, t. ex. genom fler kompetenser/kompetensinsatser, bättre verktyg, samt bättre stöd och uppföljning är viktigt för att kunna arbeta mer hälsofrämjande och förebyggande i skolan. En främjande och förebyggande elevhälsa behövs för att kunna bidra till en tillgänglig lärmiljö, vilket är viktigt för alla elever, men särskilt för möjligheterna för elever med funktionsnedsättning att nå skolans mål och minska skolavhopp.

Kapitel 7 Tillgång till elevhälsan

MFD **ställer sig bakom intentionerna** i samtliga förslag i kapitel 7.

- Förslag 7.6 Obligatorisk redovisning av tillgång till personal inom elevhälsan.
- Förslag 7.7.2 En förtydligad reglering av elevhälsans uppdrag.
- Förslag 7.7.3 En numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan.

Genom att ställa krav på redovisning av tillgången till personal inom elevhälsan kan bättre jämförelser, uppföljning och analys göras. Det är viktigt att alla elever vid behov har tillgång till elevhälsans alla professioner. MFD ser även positivt på att förtydliga elevhälsans uppdrag att hälsa och lärande

bör ske på individ-, grupp- och organisationsnivå tillsammans med övrig personal samt att elevhälsan ska samverka med aktörer utanför skolan, t.ex. hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Detta är särskilt viktigt för att elever med funktionsnedsättning ska få ett bra och sammanhållet stöd över tid. MFD instämmer i utredningens bedömning att en numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan just ska uppfattas som en lägstanivå och att det blir fortsatt viktigt för skolan att bemanna elevhälsan med hänsyn till elevernas behov.

Kapitel 8 Bedöma och stödja kunskapsutveckling i grund- och gymnasiesärskolan

MFD **tillstyrker** samtliga förslag och bedömningar i kapitel 8.

- Förslag 8.5.1 En garanti för tidiga stödinsatser ska införas i grundsärskolan.
- Förslag 8.5.2 Stöd till huvudmännen vid implementering.
- Bedömning 8.5.3 Översyn över de obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1.
- Förslag 8.6.1 Stöd för bedömning i ämnen och ämnesområden.
- Förslag 8.6.2 Didaktiskt inriktad kompetensutveckling.
- Förslag 8.6.3 Kompetensutveckling om flexibel utbildning.
- Förslag 8.6.4 Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och digitala läroverktyg förs samman i utbildningsinsatser.
- Förslag 8.6.5 Kompetensutveckling för elevassistenter.
- Bedömning 8.6.6 Bristen på behöriga lärare bör utredas.

MFD stödjer förslaget att den garanti för tidiga stödinsatser som redan finns i grundskolan även ska omfatta grundsärskolan. Särskolan ska inte ses som en skolform med undantag utan följa med i skolans generella utveckling och elever i särskolan ska ges bättre möjligheter att nå kunskapskraven. MFD vill särskilt understryka att de elever inom särskolan som läser ämnesområdena kommunikation och verklighetsuppfattning, och för vilka utredningen landar i att det inte är lämpligt att införa denna garanti, får inte mötas av lägre förväntningar. De elever som har förutsättningar att lära sig läsa, skriva och räkna ska fortsatt ges dessa möjligheter.

MFD välkommar också att Specialpedagogiska skolmyndigheten får i uppdrag att inom ramen för sina kompetensutvecklingsinsatser i alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) även ge kunskaper om digitala läroverktyg för elever som behöver stöd i sin kommunikation. Dagens digitala

samhälle måste erbjuda alla möjligheten att kunna utvecklas och få kunskap om digitaliseringens möjligheter. Det är därför viktigt att elever i särskolan får möjlighet att utvecklas i takt med samhället och att vara delaktiga.

MFD instämmer i utredningens bedömning att bristen på behöriga lärare i grundsärskolan och gymnasiesärskolan är ett grundläggande problem som behöver utredas och åtgärdas snarast.

Kapitel 9 Flexibilitet och nya benämningar i grund- och gymnasiesärskolan

MFD **tillstyrker** samtliga förslag i kap 9.

- Förslag 9.4.1 Ny timplan i ämnen.
- Förslag 9.4.2 Möjlighet att läsa modernt språk i grundsärskolan.
- Förslag 9.4.3 Utökad undervisningstid i ämnesområden.
- Förslag 9.5.1 Rektor ska besluta om fördelning av undervisningstid på individuella program i gymnasiesärskolan.
- Förslag 9.5.2 Reducerad undervisningstid blir ny stödform på individuella program i gymnasiesärskolan.
- Förslag 9.6.1 Intellectuell funktionsnedsättning ersätter utvecklingsstörning.
- Förslag 9.6.2 Skolformerna byter namn till anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola.
- Förslag 9.6.3 Benämningen träningskola tas bort.
- Förslag 9.6.4 Ny benämning på specialisering inom speciallärarutbildning.

MFD ser positivt på förslag som främjar stor flexibilitet med elevens lärande i fokus. Till exempel genom mer undervisning i svenska och engelska, genom att elever i grundsärskolan får rätt att läsa ett modernt språk, samt genom ändrade timplaner. Det kan bidra till större delaktighet och större möjligheter för elever som vill läsa en kombination av ämnen enligt grundsärskolans kursplan och andra kursplaner vilket kan tillgodose elevens rätt till en utbildning som kan möta deras skilda behov bättre. På sikt kan det även bidra till att fler ska kunna få egen försörjning.

MFD välkommar även ändringar i terminologin. Det är positivt att språkbruket följer en utveckling som har sin grund i mänskliga rättigheter och jämlika möjligheter för alla.

Kapitel 10 Överklagandemöjlighet vid beslut om att inte flytta en elev till högre årskurs

MFD **tillstyrker** förslag 10.3 om överklagande av beslut att inte flyttas till högre årskurs eller gå om en årskurs då det stärker eleverns och vårdnadshavares rättigheter.

Kapitel 11 Könsuppdelad undervisning och utbildning

MFD har **inga synpunkter** på förslag 11.3 Det befintliga regelverket om könsuppdelad undervisning är tillräckligt.

Kapitel 12 Dataskydd och sekretess

MFD har **inga synpunkter** på bedömning 12.1 av förslagets betydelse för sekretess- och dataskyddslagstiftningen.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har tf generaldirektör Kalle Elofsson (beslutande), avdelningschef Anna Dahlberg och utredare Romina Ramos (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Kalle Elofsson
Tf generaldirektör

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande
undertecknare:

NAMN:	Kalle Elofsson
TITEL, ORGANISATION:	tf generaldirektör, Myndigheten för delaktighet
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (kalle.elifsson@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	f99699608eca4e128e174f95eb39eceb
DATUM & TID:	2021-06-29 10:56:47 +02:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-06-29 10:56:54 +02:00
Ref: 16834SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)